

Looduse taastamise kava kaasamiseminar

19.01.2026, Kliimaministeerium

Kokkuvõtte agroökosüsteemide elurikkuse teemalisest arutelust

Agroökosüsteemide elurikkuse arutelu toimus kahes grupis (üks veebis ja üks kohapeal). Kaasamiseminaril keskenduti järgmistele küsimustele:

1. Millised on teie ootused agroökosüsteemide taastamisele elurikkuse vaatest ja millega peaksime looduse taastamise kavas tegelema?

Eesmärk: Selgitada, milliseid elurikkuse teemasid peetakse põllumajandusmaastikel kõige olulisemaks ning millised on ootused ja võimalused eri osapooltel.

2. Kuidas saavutada muutused agroökosüsteemide elurikkuses?

Eesmärk: koguda praktilisi ideid ja hinnanguid, millised lahendused toimivad, kelle roll on määrav ja mis on kitsaskohad.

Arutelul kogutud ettepanekud¹:

Üldine visioon ja strateegia (elurikkus)

Enim esinenud sõnumid:

- Toidutootmine ja elurikkuse hoidmine peavad toimuma koos, mitte vastandudes (nt tootmisviisid, mis säilitavad elupaiku ja liigirikkust).
- Toidutootmine vs elurikkus tuleb ühiskondlikul tasandil kokku leppida. Igal tootmisel on kaasuvad kahjud, kuid kus ja mis on piirid? Kui paljust (elurikkusest) oleme valmis loobuma? Inimeste tervisega arvestamine.
- Elurikkuse taastamine on agroökosüsteemide toimimise eeltingimus.
- Lähenemine peab olema terviklik ja süsteemne (mitte tegeleda üksikute elementidega, vaid elementide koostööga).

Enim esinenud ettepanekud:

- Seada elurikkuse eesmärgid agroökosüsteemides strateegilisele tasemele (nt sidumine LTK ja ÜPP eesmärkidega).

---

¹ Kokkuvõtte annab ülevaate kaasamiseminaril toimunud aruteludes kõlanud mõtetest. Tegemist on osalejate arvamuste ja hinnangute koondiga, mida ei ole eraldi üle vaadatud ega käsitleta lõplike otsustena. Kogutud ideed ja ettepanekud on sisendiks edasistele aruteludele ning võivad täpsustuda.

- Siduda eesmärgid kohalike tingimustega (sh tundlikud alad, kohalikud mullatingimused ja põllumeeste praktilised teadmised (nt praktikate sobivus eri põldudel, saagieesmärkide erinevus piirkonniti)).
- Vältida killustatud ja vastuolulisi sekkumisi (nt tuulikute rajamine).

Riiklikud toetus- ja poliitikamehhanismid

Enim esinenud sõnumid:

- Toetusmeetmed mõjutavad otseselt tootmispraktikaid ja maastiku arengut (nt milliseid praktikaid peetakse majanduslikult mõistlikuks).
- Riik peab välistama toetuse maksmise tegevuste eest, mis ökosüsteeme kahjustavad.
- Toetused peavad olema eesmärgipõhised ja sidusad (nt seos elurikkuse tulemuste ja toetuse vahel).

Enim esinenud ettepanekud:

- Siduda toetused elurikkuse tulemustega (põllumees peab aru saama, mille eest toetust saab; oluline on tulemus, mitte see, kas mingi konkreetne tegevus on tehtud).
- Rakendada tulemuspõhist ja motiveerivat lähenemist (nt tasustamine saavutatud mõju eest).

Põllumajanduslike praktikate mõju elurikkusele

Enim esinenud sõnumid:

- Elurikkus sõltub tootmispraktikate mitmekesisusest (nt külvikorrad, segakultuurid, rohumaad).
- Intensiivsed sisendid ja monokultuurid vähendavad elupaikade mitmekesisust (nt tolmeldajatele sobivate taimede vähenemine).
- Tootmispraktikad peavad toetama mulla ja elustiku koos toimimist (nt pestitsiidide vähendamine mullaelustiku hoidmiseks).
- Vajadus tootmise ümberstruktureerimiseks viisil, mis väldib süsteemset sõltuvust kahjude hilisemast leevendamisest.

Enim esinenud ettepanekud:

- Soodustada mitmekesiseid külvikordi ja segakultuure.
- Vähendada pestitsiidide ja väetiste kasutust.
- Arvestada piirkondlikke ja aastati muutuvaid ilmastikutingimusi, eriti niitmise ja hooldustegevuste ajastamisel, kuna jäigad tähtajad võivad kahjustada elurikkust (nt pesitsus- ja õitsemisajad)

Maastikuelemendid ja sidusus

Enim esinenud sõnumid:

- Maastikuelemendid on elurikkuse säilimise seisukohalt võtmetähtsusega (nt hekid, rohumaaribad, veesilmad).
- Sidus maastik toetab liikide liikumist ja populatsioonide püsimist (nt rohevõrgustikud põllumajandusmaastikus).
- Põllumajandusmaastik on seotud ümbritsevate elupaikadega (nt metsade mõju).

Enim esinenud ettepanekud:

- Säilitada ja rajada maastikuelemente põllumajandusmaal (nt õitsvad põlluservad, hekid, üksikud puud jne).
- Suurendada püsirohumaade ja rohevõrgustike osakaalu (nt soosida tänaste püsirohumaade mitteüleharimist).
- Siduda maastikuelemendid toetustingimustega (nt maastikuelementide olemasolu kui toetuse eeltingimus).

Teadlikkus, koolitus ja kommunikatsioon

Enim esinenud sõnumid:

- Teadlikkus on eeltingimus elurikkust toetavate valikute tegemiseks (nt põllumajandustootjate arusaam elurikkuse kasust tootmisele).
- Praktiline info ja kogemuste jagamine on keskse tähtsusega (nt näidispõllud ja demopäevad).
- Sihtrühmade lõikes on vaja erinevaid lähenemisi (nt põllumajandustootjad, maaomanikud, tarbijad).

Enim esinenud ettepanekud:

- Pakkuda tootjatele ja maaomanikele koolitusi ja praktilisi juhendeid (nt visuaalsed materjalid, juhendid).
- Jagada edulugusid ja toimivaid praktikaid (nt video- ja pildinäited, elurikkaima põllu valimine).
- Siduda elurikkuse teemad personaalse nõustamise ja haridusega (nt kutse- ja kõrgkoolid).

Mõõdikud, seire ja andmed

Enim esinenud sõnumid:

- Elurikkuse hetkeolukorra hindamine eeldab selgeid, usaldusväärseid, aga ka alapõhiseid mõõdikuid.
- Algseisundi määratlemine on muutuste hindamise alus (agroökosüsteemide elurikkuse näitajate/indikaatorite hetkeseisu kaardistus).
- Seire peab arvestama piirkondlikke eripärasid (nt mullatingimused).

Enim esinenud ettepanekud:

- Hinnata elurikkuse meetmete edu tulemuspõhiselt, kasutades konkreetseid ja arusaadavaid bioloogilisi näitajaid. Sobivateks peeti põllumajandusmaastikuga seotud liike ja liigirühmi, nagu põllulinnud ja tolmeldajad, mille arvukus peegeldab elurikkuse seisundit
- Elurikkuse seire ajastus peab arvestama piirkondlikke ja aastati muutuvaid kliima- ja kasvutingimusi, kuna fikseeritud kuupäevad ei pruugi peegeldada looduse tegelikku seisundit.
- Siduda seire meetmete arendamisega (nt seiretulemuste kasutamine meetmete kohandamisel).

Majanduslikud ja regulatiivsed aspektid

Enim esinenud sõnumid:

- Elurikkust toetavad praktikad peavad olema majanduslikult teostatavad (tootja kulude ja tulude tasakaal).
- Regulatiivne raamistik mõjutab tootjate valmisolekut muutusteks (nt paindlikkus vs karistused).
- Avaliku raha kasutamine peab olema seotud ühiskondliku kasuga (elurikkus on ühiskondlik väärtus, kasust saavad kasu kõik, mitte ainult maaomanik).

Enim esinenud ettepanekud:

- Hinnata elurikkust toetavate praktikate majanduslikku mõju (nt kulu-tulu analüüs).
- Luua tootjatele motivatsioonimehhanisme (nt preemiad, turupõhised lahendused).
- Tagada regulatsioonide selgus ja paindlikkus (nt piirkondlike erisuste arvestamine).

Laekunud praktilised ettepanekud

- Maastikuelementide säilitamine ja rajamine (hekid, rohumaaribad, veesilmad; üle tuleb vaadata hekkide rajamise probleemistik).
- Põlluservade ja roheribade taastamine (liikide liikumise toetamiseks).
- Püsirohumaade osakaalu suurendamine (elupaikade stabiilsuse tagamiseks).
- Karjatamise soosimine, sh võtta kasutusele maad, mis on läinud põllumajandusest välja.
- Mitmekesiste külvikordade ja segakultuuride kasutamine tolmeldajate toetamiseks.
- Paindlikud niitmis- ja hoolduspraktikad, usaldame pärandniitude majandajaid (nt pesitsusperioodide arvestamine).
- Elurikkuse tulemuspõhiste mõõdikute kasutamine (nt indeksite tõusmine kui tulemuspõhise toetuse eesmärk).
- Praktiliste juhendite ja näidisalade loomine erinevatele tootmistüüpidele/suurustele/tootmisviisidele (nt demopõllud). Teha videoklippe, kus näidata võtteid elurikkuse suurendamiseks.
- Koolituste ja nõustamise sidumine toetusmeetmetega (nt PRIA nõustamise edasiarendamine elurikkuse osas).

- Meetmed maa omanikele, mitte maa kasutajale. Maaomanik võiks teada, kas rentnik kasutab tema maad elurikkusesõbralikult. Lepingute näidised, kuidas anda oma maad elurikkusesõbralikult kasutusse!
- 50 puu reegli paradoks – reegel nõuab ilma puudeta põllumajandusmaad, samas vajame põllumajandusmaale puid tagasi.
- Maaparandussüsteemide rekonstrueerimine elurikkusesõbralikult.
- Integreeritud taimekaitse rakendamine.
- Põlistõugude toetamine.
- Võõrliikide tõrje, nt kanada kuldvits.
- Riigimaa kasutusse andmine elurikkust soosivalt.
- Alapõhised plaanid, kuidas põllumajandumaa kasutaja saab oma maa seisundit parandada.
- Kõige odavam ja lihtsam praktika põllumajandustootjale on näiteks "lõokeste laigud", kus jäetakse väike osa põllust külvamata, et luua lindudele pesitsuskoht.
- Valida aasta põllumees, kes on hoidnud ja suurendanud oma põllumaal elurikkust.
- Elurikkus peab tasanduma üle kogu tootmisahela (mitte ainult põllul, vaid ka töötlemises ja tarbimises).
- Talunike/maaelu järelkasv ja inimeste püsimine maal.
- Väiketootjate ja väiketalude roll elurikkuse hoidmisel.
- Rohkem aega ja ruumi üleminekuks (muutused ei toimu "hüppega", vaja ajapuhvrit).
- Tootjate usaldamine ja karistuste vältimine (nt niitmise, hoolduse ja praktikate osas).
- Elurikkus kui tootmise toimimise eeltingimus, mitte lisakohustus (nt mullaelustik, tolmeldajad)
- Inimese ja looduse suhte muutus (vähem vastandumist, rohkem koostööd).
- Rohkem elurikkust toetavaid maastikuelemente ka intensiivses põllumajanduses (mitte ainult "looduslikes" või äärealadel).
- Kohalik teadmine ja kogemus kui väärtus (praktikate sobivus sõltub kohast, mullast, ilmast).
- Maaparandussüsteemide rekonstrueerimine elurikkusesõbralikult.